

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/3 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРЪ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/3 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
Special Issue

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон

Республикаси Судьялар олий кенгаши
хузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети хузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги

Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Ҳайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Тахририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами бериледи.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА**07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ***Шоев Иззатулло Хусенович*

СУДЕБНОЕ ДЕЛО В БУХАРСКОМ ЭМИРАТЕ 7-15

Mirsoatova Sayyora Turg'unovna

KALTAMINOR MADANIYATINI DAVRIY MADANIY SANALASH MUAMMOLARI (sopol idishlar va uy-joylar misolida) 16-21

*Музаффаржон Мансуров*СОВЕТ ИТТИФОҚИ ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА ТАШҚИ ТУРИЗМ
РИВОЖЛАНИШИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ..... 22-32*Qodirova Ra'no Mamirjonovna*

O'ZBEKISTON SSR MAKTABLARIDA TARIX VA IJTIMOY FANLARNI O'QITILISHI (XX asrning 30-yillari) 33-38

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ*Пардаева Шаҳноза Абдинабиевна*ХЎЖАЛИК ЮРИТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР МОЛИЯВИЙ ОҚИМЛАРИНИ БОШҚАРИШДА
СТРАТЕГИК БОШҚАРУВ ҲИСОБИНИНГ РОЛИ ..... 49-45*Камчибеков Фарход Олимжонович*ЭРКИН ИҚТИСОДИЙ ВА КИЧИК САНОАТ ЗОНАЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ ЖАҲОН
ТАЖРИБАСИ ..... 46-53*Баратов Махсудали Назиралиевич*МИКРОМОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ ЧЕТ ЭЛ ТАЖРИБАСИ ВА ИЖТИМОЙ МУАММОЛАРНИ
ҲАЛ ЭТИШДАГИ РОЛИ ..... 54-61*Nosirov Ilkhom Abbosovich, Ermatov Ilmidin Toshmatovich*ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF THE USE OF NATURAL RESOURCES IN THE
SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY OF UZBEKISTAN ..... 62-71*Nasirxodjaeva Dilafruz Sabitxanovna, Nurboyev Jalaliddin Mamadievich*O'ZBEKISTON MAXSUS IQTISODIY ZONALARINING EKSPORT KO'RSATKICHIGA TA'SIR
ETUVCHI OMILLAR REGERESSION TAHLILI ..... 72-78*Aliyev Maruf*

HOW TO IMPROVE THE SOCIAL PROTECTION SYSTEM? 79-85

*Ачилов Уйғунжон Улуғбекович*ПЕНСИЯ ЖАМҒАРМАСИ ДАРОМАДЛАРИ ҲАЖМЛАРИГА ОМИЛЛАР ТАЪСИРИНИНГ
ЭКОНОМЕТРИК ТАҲЛИЛИ ..... 86-92*Ashurov Maxammadjon Sotvoldievich*O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI INNOVATSION MODELGA O'TISHINING AYRIM
YO'NALISHLARI ..... 93-99*Абдуллаева Зулфия Иззатовна*МЕҲМОНХОНАЛАРНИ КЛАСТЕРЛАШ - МЕҲМОНХОНА БИЗНЕСИДА БОШҚАРУВНИНГ
САМАРАЛИ ШАКЛИ ..... 100-106*Қурбонов Сирожиддин Қурбонович*МЕҲНАТ БОЗОРИДА ИШЧИ КУЧИ РАҚОБАТБАРДОШЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ
ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ АҲАМИЯТИ 107-113

<i>Ismanov Ibroxim Nabiyevich</i> MHXS MUVOFIQ KONSOLIDATSIYALANGAN MOLIVAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH TEXNIKASI	114-126
<i>Turobov Sherzod Alisherovich, Namozov Bekjon Bo'ron o'g'li</i> TIJORAT BANKLARI FAOLIYATI TAHLILINI TASHKIL QILISH	127-133
<i>Bahodirov Shohruh Bahodir o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM XIZMATLARI BOZORINING RIVOJLANISHI VA UNING MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI	134-143
09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>Tojaliyev Abdunosim Abdulxakimovich</i> INNOVATSIYA VA IJTIMOIIY MADANIY RIVOJLANISH	144-154
<i>Sagdullayeva Dilbar Shuxratovna</i> FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARI YOSHLAR IJTIMOIIY FAOLLIGINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA	155-162
<i>Abdumalikov Abdulatif Abidjanovich</i> ATROF MUHITGA INNOVATSION MUNOSOBATNI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIIY- FALSAFIY ASOSLARI	163-168
<i>Xalliyev Jasurbek Iskandarovich</i> OGAHIIY TARIXIIY ASARLARIDA BILISH TUSHUNCHASI BILAN BOG'LIQ ERONIIY QATLAMGA OID MA'RIFIY-FALSAFIY ISTILOHLAR	169-173
10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Raximjonova Dilshodaxon Abubakir qizi</i> AN'ANAVIIY TERMINOLOGIYA MAKTABLARI	174-180
<i>Osiyova Agata Viktorovna</i> СЛОЖНОСТИ ОБУЧЕНИЯ ПАДЕЖНОЙ СИСТЕМЕ РУССКОГО ЯЗЫКА УЗБЕКОЯЗЫЧНЫХ УЧАЩИХСЯ	181-186
<i>Ahmedova Aziza Komilovna</i> БАДИИЙ ОБРАЗ ТАСНИФИ, ТИПОЛОГИЯСИ ВА БАДИИЙ-ФУНКЦИОНАЛ ХУСУСИЯТЛАРИ	187-191
<i>Кучкарова Хафиза</i> HEMIS AДАБИЁТШУНОСЛИГИДА ЖАНРНИНГ ЎРНИ	192-196
<i>Комилова Муяссар Мавжудовна</i> ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА РАЗВИТИЕ РУССКОЙ РЕЧИ УЧАЩИХСЯ ВОЕННОГО АКАДЕМИЧЕСКОГО ЛИЦЕЯ ПРИ ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОМ ОБУЧЕНИИ	197-203
<i>Mirodilova Nargiza Mirvaliyevna</i> THE SEMANTIC - STRUCTURAL PRIORITIES OF ICT TERMINOLOGY	204-207

*Shirin Dadabayeva*COMPARATIVE SUPERSYNTACTIC INTEGRITY IN THE UZBEK AND ENGLISH
LANGUAGES .....

208-213

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР*Turdiyev Bexruz Sobirovich*

IBN SINONING HUQUQIY TA'LIMOTLAR RIVOJIDA QO'SHGAN HISSASI .....

214-220

*Матчанов Фахриддин Курамбой ўғли*МАҲКУМЛАРНИ АХЛОҚАН ТУЗАТИШ ВОСИТАЛАРИНИ ҚЎЛЛАШ БЎЙИЧА АЙРИМ
ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ТАЖРИБАСИ .....

221-226

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ*Боборахматов Бобир Бўриевич*ЕНГИЛ АТЛЕТИКАНИНГ ЮГУРИШ ТУРЛАРИ БЎЙИЧА КЎП ЙИЛЛИК ТИЗИМЛИ
БОШҚАРИШ ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯСИ .....

227-233

Uraimov Sanjar Ro'zmatovich

BOSHLANG'ICH MAKTAB O'QUVCHILARINING JISMONIY FAOLLIGINI BAHOLASH .....

234-238

*Shamuratov Jasur*O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA JISMONIY TARBIYA DARS JARAYONLARINI
TAKOMILLASHTIRISHDA YANGICHA PEDAGOGIK YONDASHUV .....

239-243

*Fedotova Kristina Anatolevna*THE SIGNIFICANCE OF INTEGRATING LANGUAGE SKILLS IN THE PROCEDURE OF THE
ENGLISH LANGUAGE TEACHING .....

244-250

*Устоев Абдураззоқ Қурбонovich*ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ КУРАШЧИЛАРНИ ТАЙЁРЛАШ ЖАРАЁНИДА ПСИХОЛОГИК ҚЎЛЛАБ-
ҚУВВАТЛАШ .....

251-256

Ismoil Rustamov

CHOLG'U IJROCHILIGIDA DOIRA USULLARNING AHAMIYATI .....

257-263

*Erkaboyev Oybek Muhammadjonovich*X VA XI SINIF O'QUVCHILARINING JISMONIY TAYYORGARLIGINI CHAQIRUVGA QADAR
BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK-2021 TESTLARI BILAN QIYOSIY BAHOLASH .....

264-268

*Usmanova Dilnoza Muratovna*THE ROLE OF PROJECT METHODS IN REVEALING CREATIVITY OF ENGLISH
TEACHER .....

269-275

*Atabayeva Mavjuda Rustamovna*O'ZBEKISTON TABIIY GEOGRAFIYASINI O'QITISHDA KLASTER METODI ORQALI TANQIDIY
FIKRLASH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH .....

276-282

*Fayzullayeva Madina Abdumo'min qizi*TA'LIM KLASTERI SHAROITIDA TA'LIM JARAYONINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA
TASHKIL QILISH VA RIVOJLANTIRISHNING METODIKASI .....

283-289

Salimova Shahlo Sayfulloyevna

BO'LAJAK TEXNOLOGIYA O'QITUVCHILARINI MAKTABDA PSIXOLOGIK XAVFSIZ TA'LIM MUHITINI LOYIHALASH UCHUN TAYYORLASH 290-296

Matchanova Nargiza To'lqinovna

O'ZBEKISTONDA XORIJIY TALABALARNING IJTIMOY MOSLASHUV MUAMMOLARI 297-304

Erkaboyeva Feruz G'ayratovna

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI TARBIYALANUVCHILARNING OG'ZAKI NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA O'YIN VA O'YINCHOQLARNING O'RNI 305-309

Bozorova Aziza Saidmurot qizi

MAKTAB O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK TA'LIM MASALALARI (boshlang'ich ta'lim misolida) 310-315

Сулайманова Дилдора Назаровна

КРЕАТИВ ТАФАККУР ТУШУНЧАСИНИНГ ФАЛСАФИЙ ВА ПЕДАГОГИК МАНБАЛАРДАГИ ТАЛҚИНИ 316-325

09.00.00 - СИЁСИЙ ФАНЛАР

Фаррух Эшмаматов Эшқобил ўғли

СИЁСИЙ МАФКУРА – ЖАМИЯТ РИВОЖИ ВА ШАХС ФАОЛИЯТИНИНГ АМАЛИЙ АҲАМИЯТИНИ БЕЛГИЛАБ БЕРУВЧИ МУҲИМ ҒОЯЛАР ТИЗИМИ СИФАТИДА 326-334

23.00.00 – Сиёсий фанлар

Фаррух Эшмаматов Эшқобил ўғли,
ЎзДЖТУ, Ёшлар билан ишлаш, маънавият ва
маърифат бўлими бошлиғи

СИЁСИЙ МАФКУРА – ЖАМИЯТ РИВОЖИ ВА ШАХС ФАОЛИЯТИНИНГ АМАЛИЙ АҲАМИЯТИНИ БЕЛГИЛАБ БЕРУВЧИ МУҲИМ ҒОЯЛАР ТИЗИМИ СИФАТИДА

Аннотация. Мазкур мақолада сиёсий мафкура категорияси, мафкуравий сиёсат юритиш ижтимоий-сиёсий жиҳатлари, ўзига хос ижтимоий-ғоявий усуллари ва воситалари, жамият барқарорлигини таъминлашга мафкуравий сиёсат олиб боришнинг муҳим омиллари таҳлил қилинган. Шунингдек, жамият ривожини, инсон фаолиятининг амалий аҳамиятини белгилайдиган устувор қадриятлар, тизимлар ва жараёнлар бевосита сиёсий мафкуранинг моҳиятига асосланиши назарий жиҳатдан ёндашилган.

Калит сўзлар: мафкуравий сиёсат, ғоялар, қарашлар, Янги Ўзбекистон, иқтисодий-ижтимоий тараққиёт, мафкуравий жараёнлар, жамият ривожини, демократик тизим, гуруҳ, қадрият.

Фаррух Эшмаматов,
УзГУМЯ, начальник отдела
работа с молодежью, духовность и образования

МЕТОДОЛОГИЯ ОРГАНИЗАЦИИ И РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО КЛАСТЕРА

Аннотация. В данной статье разработаны несколько методов организации и развития образовательного процесса на основе цифровых технологий в условиях образовательного кластера. Эти методы созданы на основе опыта и выводов З.К.Бектуриной и Н.Н.Вагаповой.

Ключевые слова: цифровое образование, методика обучения, современные технологии, Google, З.К.Бектурина и Н.Н.Вагапова.

Farrukh Eshmamatov
USLWU, head of the department of
youth work, spirituality and education

POLITICAL IDEOLOGY - AS A SYSTEM OF IMPORTANT CONCEPTS TO DETERMINE THE PRACTICAL SIGNIFICANCE OF THE DEVELOPMENT OF SOCIETY AND PERSONAL ACTIVITY

Abstract. This article analyzes the category of political ideology, socio-political aspects of ideological politics, specific socio-ideological methods and tools, important factors of ideological politics ensuring the stability of society. Also, it is theoretically approached that priority values, systems and processes that determine the practical significance of the development of society, human activity are directly based on the essence of political ideology.

Key words: ideological politics, ideas, views, New Uzbekistan, economic and social development, ideological processes, development of society, democratic system, group, value.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3SI3Y2023N46>

Мафкуравий сиёсат юритишнинг асосий омиллари аввало, жамият сиёсий жараёнлари билан ҳамоҳанг равишда кечади. Мафкуравий сиёсат – муайян ғоявий қарашлар тизимини одамлар онгига сингдириш, зарарли маънавий-мафкуравий таъсирлар, турли кўринишдаги тазйиқларнинг олдини олишга қаратилган услуб ва воситалар ҳамда уларни ишлаб чиқиш, тартибга солиш ва бошқариш билан боғлиқ фаолият мажмуи ҳисобланади.

Бундан ташқари, мафкуравий сиёсатни мафкуравий вазифаларни амалга ошириш учун бўлган ҳаракат тарзида ҳам тушуниш мумкин. Бу вазифалар муайян халқ ва давлатнинг дунё ҳамжамиятида тутган ўрни, нуфузи, халқаро иқтисодий-маданий, сиёсий, дипломатик алоқалардаги мавқеи, тараққиёт даражаси каби бир қатор кўрсаткичлардан келиб чиқади.

Мафкуравий сиёсат ички ва ташқи омилларга ажратиб олинадиган бўлса, одатда, ички ҳамда ташқи мафкуравий сиёсат бир-биридан фарқланади. Ички мафкуравий сиёсат мамлакат, халқнинг ўз олдига қўйган стратегик мақсадларидан келиб чиқиб, тараққиётнинг янги бир босқичга кўтарилиши учун фуқароларни сафарбар қилиш вазифасини ўтайди. Ташқи мафкуравий сиёсат эса, ўз халқи ва мамлакатининг халқаро майдондаги нуфузини мустаҳкамлаш, мустақил тараққиётнинг халқаро муносабатлар билан боғлиқ жиҳатларини таъминлаш ҳамда бегона мафкураларнинг таъсиридан ҳимоя қилишга қаратилган бўлади [1; 85-б].

Мафкуравий сиёсат юритиш қандай олиб борилишига қараб уни ички ва ташқига ажратиб олиш мумкин. Унинг умуминсоний тамойиллар асосида назарий жиҳатдан ўз аҳамиятини топиб бориши ташқи омилни кўрсатиб берса, маълум бир миллат, жамият манфаатлари мақсадларидан келиб чиқиши ички стертиотларга таянишини кўрсатади.

Мафкуравий сиёсатнинг самарадорлиги унинг қандай воситалар, усуллар ва шаклларда юритилишига боғлиқ. Бу ўринда ижтимоий тараққиётдаги турли гуруҳлар, синфлар ва қатламлар манфаатларининг ҳисобга олиниши муҳим аҳамиятга эгадир. Мафкуравий таъсир ўтказиш йўллари омма учун қанчалик яқин, тушунарли ва табиий бўлса, ижтимоий-гуманитар фанлар ютуқларига таянган ҳолда ташкил этилса, мафкуравий сиёсат шунчалик самарали бўлади [2; 185-б].

Баъзи бир сиёсатшунослик тадқиқотларида, мафкуравий сиёсат – бу одамларнинг фикри ва ҳаракатларини кўп нарсаларга, жумладан, миллат, ирқ, ҳукуматнинг роли ва функцияси, мулкӣ ва синфӣ бўлинишлар, эркаклар ва аёллар ўртасидаги муносабатлар, табиий муҳит учун инсон масъулияти ва бошқаларга нисбатан шакллантирувчи кўплаб ғоялар тизими [3; 1-б], тарзида ифодаланади. Бизнинг назармизда ҳам, мафкуравий сиёсат юритиш жамият ижтимоий-ғоявий усуллар ва воситаларнинг қандай юритилиши билан бевосита боғлиқ бўлади.

Шу ўринда сиёсий мафкура категориясini изоҳлаш ўринли бўлади.

Сиёсий мафкура (гр. идея – тушунча ва логос – таълимот, сўздан) – сиёсий ҳаётга оид ғоялар, қарашлар, тушунчалар, сиёсат оламини тушунтириш йўллари тизими бўлиб,

у қадриятлар, муайян сиёсий ҳодисалар, жараёнларга йўналишлар, тузилмаларга асосланади.

Бу сиёсий фаолиятнинг турли субъектлари манфаатларини ифодаловчи ва уюшган сиёсий ҳаракатнинг назарий асосини яратувчи ғоялар тизимидир [4; 1-б].

Сиёсий мафкура – бу давлат сиёсатини асослаш, тушунтириш, баҳслашиш ёки ўзгартиришга уринишга ҳаракат қилувчи ғоялар, қадриятлар ва қарашлар асоси, негизидир.

Яна бошқа бир манбада, сиёсий мафкура – бу ижтимоий ҳаракат, муассаса ёки катта гуруҳнинг ахлоқий идеаллари, тамойиллари, таълимотлари, афсоналари ёки рамзлари йиғиндисидир. Ушбу сиёсий мафкуралар жамият қандай ишлаши кераклигини тушунтиради ва маълум бир ижтимоий тузумнинг режасини таклиф қилади [5; 1-б]. Аслида ҳам, сиёсий мафкура давлат ва жамиятда амал қилиши лозим бўлган сиёсий жараёнлар фаолиятини маълум маънода белгилаб берувчи муҳим восита бўлиб келади.

Ҳар қандай сиёсий ҳаракат ўзининг характериға, йўналишиға, вазифаларига, мақсадларига мос келадиган маълум сиёсий мафкура билан ифодаланади, мафкуранинг вазифалари тегишли кучларнинг сиёсий ва бошқа манфаатларини назарий асослаш билан чекланиб қолмайди. Уларнинг ҳаракат дастурини шакллантириш, сиёсий ҳаракатнинг йўналиш ва мақсадларини белгилаш, рағбатлантирувчи ва иродани шакллантирувчи омил бўлиб хизмат қилиш учун мўлжалланган [6; 407-б].

Қолаверса, сиёсий мафкураларнинг қуйидаги дифеницияда ҳам кўриб чиқиш мумкин: анархизм – ҳокимиятнинг барча шакллариға қарши бўлган ва иерархиянинг беихтиёр ва кучли тушунчаларини рад этадиган сиёсий фалсафа ва ҳаракатнинг бир тури. Анархизм исталмаган, кераксиз ва зарарли деб ҳисоблаган давлатни йўқ қилишға чақиради. Тарихий жиҳатдан, у одатда антикапитализм ва социализм билан боғлиқ; авторитаризм – сиёсий плюрализмни рад этувчи сиёсий мафкура шакли. У ўзининг сиёсий мақомини сақлаб қолиш учун кучли марказий ҳокимиятдан фойдаланади. Авторитаризм режимлари табиатан автократик, олигархик ва ҳарбий бўлиши мумкин. Ҳарбий диктатуралар авторитаризмнинг энг кенг тарқалган намуналаридир; коммунитаризм – бу шахс ва жамият ўртасидаги алоқани таъкидлайдиган мафкура. Унинг асосий эътиқоди шундаки, шахснинг ўзига хослиги ва шахсияти жамият ичидаги муносабатлар орқали шаклланади, ривожланишнинг кичик даражаси индивидуализмға таъсир қилади; коммунизм – бу ижтимоий, фалсафий, сиёсий ва иқтисодий мафкура бўлиб, унинг асосий мақсади умумий мулк мавжуд бўлган ва ишлаб чиқариш воситаларига ижтимоий синфлар, пуллар ва бошқалар мавжуд бўлмаган умумий оммага тегишли бўлган жамиятни шакллантиришдир; консерватизм – анъанавий ижтимоий институтларни тарғиб қилувчи ва сақлаб қолишға интиладиган маданий, ижтимоий ва сиёсий фалсафа. Консерватизмнинг асосий тамойиллари минтақанинг анъаналари ва амалиётига қараб минтақадан минтақаға фарқ қилиши мумкин, аммо уларнинг барчаси модернизмға қарши ва анъанавий қадриятларға қайтишға интилади; корпоратизм – бу жамиятни қишлоқ хўжалиги, меҳнат, ҳарбий, бизнес, илмий ёки гилдия бирлашмалари каби корпоратив гуруҳлар томонидан уларнинг умумий манфаатлари асосида ташкил этилишини ёқлайдиган сиёсий мафкура; демократия деганда халқ ўз бошқарувчи қонун чиқарувчиларни танлаш ёки қонунчилик бўйича қарор қабул қилиш ваколатига эга

бўлган бошқарув шаклини англатади; фашизм авторитаризм, ўта миллатчилик тарафдори бўлган, диктатура ҳокимияти хусусиятларига эга, муҳолифатни зўрлик билан бостириш, жамият ва иқтисодиётнинг қаттиққўллиги билан ажралиб турадиган сиёсий мафкура [7; 1-б].

Сиёсий мафкураларнинг бу тарзда туркумланиши ҳар давлат жамият моҳиятидан келиб ўзига хос бўлган сиёсий жараёнлар ва сиёсий қарашлар билан боғлиқ ҳолда шаклланади.

Юқоридагилардан ташқари, сиёсий мафкуранинг яна қуйидаги синфлари ҳам бошқа бир манбаларда ажратиб кўрсатилади. Булар: традиционализм – бу таълимот энг қадимгиларидан бири бўлиб, XVII асрда пайдо бўлган. Ушбу таълимот жамиятни ривожлантириш масалалари соҳасидаги кураш ғоясига тўғри келади. Бу таълимот асосида монархия шаклланди, сиёсий фикрнинг бошқа соҳалари каби консерватизм ҳам дунёга келди, бу эса келажакда либерализмнинг ривожланишига, шунингдек, маърифатпарварлик ва инқилобларга асос бўлди; реформизм жамият ҳаётидаги ислохотлар зарурлигига қаратилган турли йўللار билан эришиш мумкин бўлган давлатлар. Масалан, инқилоб қилиш, ҳар қандай сиёсий жараёнларни заифлаштириш ёки кучайтириш, мафкура ёрдамида жамиятга таъсир ўтказиш ва ҳоказолар бу соҳадаги тегишли усуллардан биридир; либерализм – бу тенденция нисбатан узоқ вақт олдин пайдо бўлган, унинг аждоди эди. Ж.Локк ва А.Смитларнинг ғоялари асосида янги ғояларнинг шаклланиши, яъни буржуазиянинг ўрнатилиши жараёни содир бўлди. Буржуазия иқтисодий мустақиллик ва фаолликка асосланади, шунингдек, сиёсий соҳа ва давлат ҳокимиятига нисбатан ўз даъволарини билдиради, либерализм инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари бузилмас ва туғилишдан унга тегишли эканлигига, улар жамият манфаатларидан устун бўлишига асосланади [8; 1-б].

Шуни ҳам ҳисобга олиш керакки, сиёсий фаолиятнинг йўналиши ва усуллари жамиятнинг оқилона тузилиши ҳақидаги ғоялар ва инсон ҳаракатларининг амалий аҳамиятини белгилайдиган устувор қадриятлар, тизимлар ва жараёнлар сиёсий мафкура моҳиятини белгилайди.

Қолаверса, сиёсий мафкура қуйидаги функцияларни бажаради: муайян ижтимоий ҳамжамият (гуруҳ, синф, миллат) манфаатларини ифодалаш ва ҳимоя қилиш; жамоатчилик онгига уларнинг сиёсий воқеаларни, сиёсий тарихни баҳолаш мезонларини жорий этиш; умумий баҳолар, қадрият йўналишлари, сиёсий ғоялар асосида одамларнинг интеграцияси (бирлашиши); одамларнинг хулқ-атворини умумий мафкуравий нормалар ва қадриятлар асосида ташкил этиш ва тартибга солиш; сиёсий хулқ-атвор мотивларини асослаш ва ижтимоий ҳамжамиятларни белгиланган вазифаларни амалга оширишга сафарбар этиш; ҳокимиятни қонунийлаштириш: ҳукмрон элита фаолиятини оқилона асослаш (оқлаш) [9; 1-б]. Умумий маънода мафкуравий нормалар, мезонлар ва қадриятларни тартибга солишда сиёсий мафкура бўлган талаб юқори бўлади. Қадриятга ва легаллика асосланмаган жамиятлар сиёсий мафкураси мурт бўлиши турган гап.

Бундан ташқари, айрий хорижлик соҳа вакиллари сиёсий мафкура бир қатор ижтимоий функцияларни бажаришини таъкидлашади: сиёсий маконда шахслар ва гуруҳларнинг ўзини-ўзи идентификациялаш; ҳукмрон кучлар ҳокимиятини ёки муҳолифатнинг ҳокимият ҳуқуқини қонунийлаштириш; гуруҳлар ва қатламлар

манфаатларини ифодалаш; фуқароларни сафарбар этиш ва интеграциялашуви, улар томонидан мақсадли (йўналтирилган) ҳаракатларни рағбатлантириш; ижтимоий ҳаётдаги муваффақиятли ўзгаришларга умид билан ижтимоий норозиликни қоплаш. Бу функциялар мафқуранинг умумий аҳамият ва меъёрийликка даъво каби хусусиятлари туфайли амалга оширилади.

Ҳар қандай мафкура бошқа мафқуралардан устун бўлишга интилади, илгари сурилган ғояларни амалга ошириш йўлида дунёни ўзгартириш миссиясини эълон қилади. Мафқуралар томонидан илгари сурилган ижтимоий идеаллар ўз тарафдорларининг маданий (қадрият ва меъёрларга) садоқати туфайли амалга оширилиши мумкин. Мафкура сиёсий хулқ-атворни мотивация қилиш шакли сифатида демократик тизимларда фақат гуруҳ манфаатларини концепциялаш босқичларида қўлланилади [10; 16-б], дейди хорижлик соҳа вакили Н.Сирота.

Сиёсий мафқуранинг бир неча даражалари ажратиб кўрсатилади: 1) назарий, концептуал (энг мавҳум даража) бунда маълум бир синф, миллат, давлатнинг идеаллари ва қадриятлари очиб берилади, асосий қоидалар жамиятнинг асосий соҳаларига нисбатан шаклланади; 2) дастурий-сиёсий, бу даражада мослашув содир бўлади, ижтимоий-фалсафий тамойиллар тилидан дастурлар ва шиорлар тилига элита ёки қарама-қарши элита талабларини таржима қилиш, бошқарув қарорларини қабул қилиш учун меъёрий асос шаклланади; бу даражадаги талаблар имкон қадар кўпроқ одамлар учун очик бўлиши, уларни сиёсий ҳаракатларга йўналтириши; 3) янгиланган, муайян мафқуранинг ғоялари, мақсадлари, тамойилларини ўзлаштириш даражасини, унинг таъсирини белгилайди; айнан мана шу даража элитага жамоатчилик фикрини ўрганиш орқали шахс ва жамият ҳаётини бошқарадиган ташкилий, тартибга солиш, назорат қилиш тизими вазифасини бажарувчи сиёсий мафқуранинг таъсир даражасини, ишончилигини аниқлаш имконини беради [11; 332-б]. Бундай даражаларга бўлинишининг ўзи хос жиҳати шундаки, ҳар қандай мафкура маълум бир дастур ёки мақсад асосида юзага чиқишини инобтага олганда, сиёсий мафкура аввало, назарий асосларга эга бўлган ҳолда тизимли чоралар кўриб бориш ҳамда унинг иштирокчилари ва уларнинг вазифаларини кўрсатиб бериши орқали ҳам конкретлашиб боради.

Ҳар бир ижтимоий гуруҳ ва унинг сиёсий ташкилотлари, партиялари ўзининг мафқурасига эга. Шунга қарамасдан, ҳукмрон синфлар ғоялари ҳукмрон мафкура вазифасини бажаради. Маълум омма манфаатларига ҳукмрон мафкура зид бўлса-да, улар ҳукмрон синфнинг ғояларига амал қилишга мажбурдир. Бунинг қатор сабаблари бор. Биринчидан, моддий ишлаб чиқаришга ҳукмронлик қилувчи гуруҳлар, табақалар маънавий воситаларининг ҳам эгасидир. Иккинчидан, ҳукмрон синфлар, гуруҳлар қандай йўллар ва воситалар билан бўлмасин ўз иродалари, қарашлари ва тасаввурларини маълум оммага зўрлаб сингдиради. Ҳокимият тепасида турган кучларнинг барча мафқуравий ташкилотлари, қуроллари ҳам уларнинг мафқураларини акс эттиради. Қарама-қарши синфларга бўлинган жамиятда ягона, яъни барча синфларга бир хилда тенг хизмат қиладиган мафқуранинг бўлиши мумкин эмас. Жамиятда қайси синф ҳукмрон бўлса, унинг мафқураси ҳам ҳукмрон бўлади [12; 130-131-б]. Бунда мафқуравий сиёсатнинг муҳимлигини эсдан чиқариб бўлмайди. Мафқуравий сиёсат ижобий характер касб этган ҳолда сиёсий жараёнлар билан халқ ва жамият сиёсий тафаккур тарзини, онгини шакллантиришни назардан четда

қолдирмаса, бошқа тоифадаги, яъни маълум мақсад, юштирувчилик ва ҳукмронлик қилишга одатланган афкуравий сиёсат юритиш нафақат фуқаролар, балки жамият ижтимоий жараёнларини ҳам ўз қўл остига қаттиққўллик билан олиб боришни асосий мезонига айлантиради.

Мафкура бевосита давлат ва жамият ривожига у ёки бу даражада таъсир этади. Мафкуранинг давлат, жамият ва инсон ўртасидаги муносабатларини белгиловчи ахлоқий мезонлар уйғунлиги умуминсоний қадриятларга қанчалик асосланганлиги даражаси билан давлат равнақи белгиланади ёки халқаро ҳамжамият эътирофига сазовор бўлади. Яъни, ахлоқ инсон орзу-интилишларининг маърифийлигини таъминловчи мезон бўлиб, разолат ва жаҳолат йўллари тўсувчи омил бўлиб хизмат қилади.

Демократик ривожланиш йўлини танлаган жамият, тоталитаризмдан фарқли равишда, мафкуралар хилма-хиллигига асосланади. Жамият ижтимоий ривожланишида мафкура хилма-хиллигини жорий этиш, адолининг миллий-тарихий турмуш ва тафаккур тарзидан, халқ анъаналари ва урф-одатларидан келиб чиққан ҳолда амалга оширишни тақозо этади [13; 90-б].

Демократик, ҳуқуқий давлатда бирорта синфнинг, сиёсий партиянинг, диний конфессиянинг, оқимнинг ёки мазҳабнинг мафкураси расмий давлат мафкураси сифатида ўрнатилиши мумкин эмас. Чунки расмий мафкура бошқа мафкураларни сиқиб чиқаришга ҳаракат қилади ва хурфикрликка, ғоялар рақобатига, баҳсига путур етказилади. Бу эса, охир-оқибатда, догматизмга ва мутаассибликка йўл очади, иқтисодий ва маънавий турғунликни, инқирозни келтириб чиқаради.

Хусусан, коммунистик мафкура айни миллий манфаатларни ҳисобга олмаганлиги, миллий дунёқараш, туб аҳоли руҳияти, кайфияти ва ақидалардан узоқлиги, турмуш тарзи ва анъаналарни ўзида ифода этолмаганлиги учун ҳам инқирозга учради.

Коммунистик мафкура ўзининг қотиб қолган ва чекланганлик иллатлари билан ақолини жамиятдан, мамлакатни оламдан ажратиб қўйди. Маънавий-маърифий ва тарғибий-ташвиқий тизимнинг бир қолипга тушиб қолганлиги илмий догматизмни, ғоявий демогогияни вужудга келтирди. Тафаккур тараққиётига тўсиқ бўлди [14; 16-б]. Аслида ҳам халқ кўнглидан, қарағларидан, тафаккур тарзидан жой ололмаган ҳар қандай шаклдаги мафкуравий жараёнлари ўз моҳиятини аста-секин йўқотиб боради.

Сиёсатшунос олим Ш.Пахрутдинов: Коммунистик мафкура илгари сурган кўпгина мақсадлар парадоксал кўриниш ва ўзига хос шаклда мафкуравий курашлар тазйиқи остида буржуазия либерал қадриятларини қўллаган мамлакатларда амалга оширилди [15; 144-б], дейди. Натижада коммунистик мафкуранинг халқчил мақсаддан йироқлиги охир-оқибатда уни тазйиқидан халқни бездирди.

Маҳаллий олимларнинг таъкиллашича, истибдод мафкураси – босиб олинган халқ ёки юртни турли йўл ва воситалар билан тутқунликда сақлаб қолишга, унда яшайдиган кишилар тафаккурини қарам қилишга қаратилган ғоявий қарашлар, мафкуравий усуллар тизимидан иборат. Ваҳоланки, истибдод бирон-бир давлатнинг ўз иқтисодий, сиёсий, маданий, геостратегик ва бошқа тор манфаатларидан келиб чиққан ҳолда бошқа халқ ёки давлатни босиб олишга интилган, босиб олган, унинг маданияти, тили, урф-одатларини йўқ қилишга, барча соҳаларда ўз ҳаётий стандартларини, қарашларини

зўрлик билан жорий этишга уринган жойда ва вақтда юзага келади. Истибдод мафкуриси эса, ана шундай тафаккур тарзи ва амалиётининг гўё тўғри эканини ҳар томонлама асослашга, тушунтиришга, адолатли деб баҳолашга ва кенг халқ оммаси онгига сингдиришга қаратилган қараш ва ғоялар тизимидан иборат бўлади [16; 163-б].

Бундан ташқари, маънавий ривожланиш тўхтаган жойда иқтисодий- ижтимоий тараққиёт ҳақида, жамият ривожига ҳақида гап бўлиши мумкин эмас. Том маънода жамиятда барқарорлашув кечмайди. Агар жамият мафкуриси фуқаролар манфаатига қаратилганлигига шубҳа бўлса, ўз мақсадини жамият ривожидан ташқари мақсадлар билан уйғунлаштирган бўлса, бундай мафкура вақти келиб ўз моҳиятини, кучини ва сиёсий аҳамиятини йўқотади.

Шуни ҳам таъкилаш лозимки, мафкуравий воситаларнинг таъсири сиёсий жараёнларга бевосита боғлиқ бўлиб келган. Фақат буни фуқароларга моҳиятини тўғри тушунтириш ўз самарасини беради, мафкуравий жараёнлар инсонлар манфаатидан чекга чиқмайди. Мафкура тизимини жамиятнинг мураккаб тизимининг ички муносабатлари билан ифодаланган маълум бир шакл сифатида ўз нормаларини ўзлаштириш жараёни доирасида кўриб чиқиш мумкин. Шунинг билан бирга, мафкура ўз талқинлари орқали ўзининг асл моҳиятини яширади.

Сир эмаски, ҳозирги вақтда аксарият одамлар “мафкура” деган сўзга бироз ҳадиксираб қарайди, уни демократик жамиятга бегона деб ҳисоблайди. Лекин биз мафкура деганда, аввало, фикр тарбиясини, миллий ва умуминсоний қадриятлар тарбиясини тушунамиз. Шу муносабат билан таъкидлаб айтмоқчиман: биз барпо этаётган Янги Ўзбекистон мафкуриси аввало инсонпарварлик, эзгулик ва бунёдкорлик мафкуриси бўлади. Ўзбекистон тараққиётининг бугунги жараёнлари миллий ғоя ва маънавий янгилиниш йўналишида ҳам жамият ва давлатимиз ривожининг янги босқичи бошланганидан далолат беради [17; 356-б]. Бунга миллий тараққиётга эришиш асосий омил вазифасини ўтайди. Миллий тараққиёт мафкуриси жамият фаровонлигини, фуқаролар манфаатларини тахминлашнинг кафолати бўлиб хизмат қилади.

Миллий тараққиёт мафкуриси ижтимоий ҳаёт муаммоларидаги «ишонч» тизими сифатида халқимизнинг фикри, ҳис-туйғулари ва хатти-ҳаракатларининг тузилиши ва йўналишига кучли таъсир кўрсатади. Уни ижтимоий назария ва ижтимоий амалиёт ўртасидаги узатиш камарига қиёслаш мумкин. Мазкур мафкура халқимизнинг келажакдаги мақсадлар, идеаллар ва хулқ-атворнинг меъриий стандартларини ўрнатади, бунда шахсда қайд этилган хусусиятлар тизимли инқирозни бошдан кечириётгани сифатида қабул қилинди.

Зотан, давлатимиз раҳбари Ш.А.Мирзиёев таъкидлаганларидек: “Жамиятимизда аҳоли, айниқса, ўғил-қизларнинг маънавий-маърифий савиясини мунтазам юксалтириш муҳим аҳамият касб этади”. Бундакй шароитда мафкуравий тарғиботишларини тизимли ва йўл қўйиш самарали ислоҳотларга йўл очади.

Тинчлик ва фаровонлик, жамият ва миллат манфаатларини муштакарликка, шу асосда кўра оладиган мафкуравий жараёнлар сиёсий фаолиятдан куч олади, уни тўлдириб боради, бунда мафкуравий муносабатларнинг ҳам ўзига хос аҳамияти бор. Мафкуравий сиёсат олиб бориш жамият аъзоларининг давлат ва жамият ижтимоий-сиёсий, маданий-маърифий фаолиятдан хабардор бўлиш, ижтимоий жараёнлардан тўғри хулоса чиқариш, ва бу ўз навбатида, жамият равнақи ва фуқаролар

фаровонлигини учун муҳим ҳисобланади. Бу омиллар инсон тафаккури ва ақл-заковати орқали ривожланиб боради.

Давлатимиз раҳбари: “Мафкура соҳасида бўшлиқ деган нарсанинг ўзи ҳеч қачон бўлмайди. Чунки инсоннинг калби, мияси, онгу тафаккури ҳеч қачон ахборот олишдан, фикрлашдан, таъсирланишдан тўхтамайди. Демак, унга доимо маънавий озик керак. Агар шу озикни ўзи яшаётган муҳитдан олмаса ёки бу муҳит уни қониқтирмаса, нима бўлади, айтинглари? Бундай озикни у аста-секин бошқа ёқдан излайди. Шунга йўл бермаслигимиз керак. Мана, гап нима ҳақида кетяпти! Бунинг учун ўзини жамиятимиз, ёшларимиз маънавияти, ғоявий-мафкуравий тарбияси учун масъул деб билган инсонлар – бу маҳалла ёки диний ташкилотлар бўладими, ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари ёки катта таъсир кучига эга ижодкор зиёлилар бўладими – уларнинг барчаси айниқса фаол бўлишлари лозим”, дейди [18; 484-б]. Зеро, мафкуравий тарбия ва маънавий ишлар жамиятда ижтимоий фаолият ривожланиб ижтимоий давлат мақомининг ошиб боришига хизмат қилади.

Қолаверса, мафкуравий жамият ва халқ манфати учун зарур бўлган фаолиятни ривожлантириш давлат бошқарувидан муҳим чора-тадбирлар қўллашни назарга тутадими, бу ўз навбатида, жамиятда ижтимоий ислохотлар маънавий-маданий жараёнлар билан интеграциялашувини юзага келтиради.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча, тамойиллар ва атамалар./Қисқача изоҳли тажрибавий луғат. Ижод. гуруҳ раҳбари Х.Султонов. –Т.: “Янги аср авлоди”. 2002. –Б. 85.
2. Муаллифлар жамоаси. Миллий ғоя: тарғибот технологиялари ва атамалар луғати. - Т.: «Akademiya» нашриёти, 2007. –Б 198.
3. Электрон манба: <https://political-science.iresearchnet.com/political-ideologies/>.
4. Қаранг: Политика. Политическая идеология. <https://obschestvoznanie-ege.ru/>.
5. Электрон манба: <https://byjus.com/free-ias-prep/political-ideologies-types-definitions/>.
6. Власть. Политика. Государственная служба. Словарь. -М.: Луч. В.Ф.Халипов, Е.В.Халипова. 1996. Электрон манба: https://power_politics.academic.ru/407.
7. Қаранг: <https://byjus.com/free-ias-prep/political-ideologies-types-definitions/>.
8. Электрон манба: https://spravochnick.ru/politologiya/politicheskaya_ideologiya.
9. Қаранг: Электрон манба: <https://www.grandars.ru/college/sociologiya/osnovnye-politicheskie-ideologii.html>.
10. Сирота Н. М. Идеология и политика: Учеб. пособие для студентов вузов. -М.: Аспект Пресс, 2011. -С. 16.
11. Политология: словарь-справочник. -М.: Гардарики. М.А.Василик, М.С.Вершинин и др. 2001. Электрон манба: https://political_science.academic.ru/322.
12. Ж.Туленов. Фалсафий маданият ва маънавий камолот. -Т.: «Меҳнат» нашриёти, 2000. -Б. 130-131.
13. Алимардонов Т. Сиёсат ва ахлоқ мувозанати. -Т.: «Янги аср авлоди», 2011. -Б. 90.
14. Ж.Нарзулла. Маънавият – одам ва олам халоскори. -Т.: «Маънавият», 2018. -Б. 16.

15. Пахрутдинов Ш. Барқарор тараққиёт ва рағбар масъулияти. -Т.: Akademiya, 2011. -Б. 144.
16. Қаранг: Муаллифлар жамоаси. Миллий ғоя: тарғибот технологиялари ва атамалар луғати. -Т.: «Akademiya», 2007. –Б. 163.
17. Б.Матчанова. Миллий юксалиш ғоясининг инсонпарвар моҳияти./ Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb masalalari. International Scientific Conference. 2022. -Б. 356.
18. Ш.М.Мирзиёев. Миллий тараққиёт йўлимизни катъият билан лавом эттириб, янги боскичга кўтарамиз. -Т.: «Ўзбекистон" НМИУ, 2017. -Б. 484.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/3 (3)-2023 йил

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).